PROFESORUL VLADIMIR DUMITRESCU LA 80 DE ANI

de SILVIA MARINESCU-BÎLCU

Cu adevărat mare arheolog și om de știință este numai acela care execută săpături și valorifică exemplar, la un nivel internațional — recunoscut ca atare și de specialiștii străini — rezultatele muncii sale. Un astfel de om de știință este și Vladimir Dumitrescu despre care, pe bună dreptate, marele său prieten academicianul Emil Condurachi spunea că „trăiește arzînd".

Vladimir Dumitrescu s-a născut la 19 octombrie/1 noiembrie 1902 la București, absolvind în 1921 Liceul Clasic Sf. Sava din aceeași localitate.

Pasionat de istoria antichității încă din liceu (și fascinat de marele istoric Vasile Pârvan), se înscrie în anul 1921 la Facultatea de Litere și Filozofie, secția filologie clasică și mai apoi istorie și geografie, obținînd în anul 1925 licența cu *magna cum laude ;* pleacă în anul următor la Roma, ca membru al Școlii Române de acolo, unde își continuă studiile, pregătindu-și totodată și doctoratul.

Reintors în țară în anul 1928 își susține doctoratul în Litere și filozofie cu teza *L'età del ferro nel Piceno,* pînă nu de mult unica sinteză asupra epocii fierului din acastă provincie răsăriteană a Italiei. Lucrarea a fost încununată cu premiul „Vasile Pârvan" al Asociației Academice V. Pârvan a foștilor membri ai Școlii Române și ea continuă să constituie o operă fundamentală a perioadei și zonei geografice pe care le tratează.

În anul 1930 devine — prin examen — docent de Arheologie preistorică a sud-estului Europei la Facultatea de Litere din București, iar în 1940 conferențiar definitiv al aceleiași facultăți.

Remarcat și apreciat de magistrul său Vasile Pârvan încă din studenție pentru lucrările de proseminar și seminar, este numit (după prima campanie de săpături la care participă ca student — Sultana 1923) la 1 octombrie 1923 asistent la Muzeul Național de Antichități din București. Înaintat conservator în 1928, devine în 1935 directorul Muzeului pe care-l va conduce — cu o scurtă întrerupere — pînă în 1945. În acest răstimp reorganizează complet și modernizează expoziția Muzeului, continuă publicarea anuarului *Dacia* fondat de V. Pârvan, îngrijindu-se de apariția volumelor V-VI (1935—1936), VII-VIII (1937—1940) și IX-X (1941—1944) și organizează schimbul de publicații cu sute de institute din străinătate, punînd bazele actualei biblioteci a Institutului de Arheologie, întrucît pînă la venirea sa la direcție biblioteca Muzeului abia dacă avea două-trei sute de volume.

Colaborator al Institutului de istorie între anii 1949—1952, este numit șef de secție în 1955 la MNA și ulterior la Institutul de Arheologie, unde conduce pe rînd secțiile : Muzeu (pînă în 1965), sclavagistă (1965—1968), paleolitică (1968—1973), devenind cu începere din 1973 consultant științific al Institutului.

Pasionat de cercetarea arheologică, nu-și precupețește în toți acești ani eforturile, dăruindu-se muncii și împărtășind colaboratorilor și colegilor cu o generozitate rar întîlnită, în egală măsură cunoștințele și experiența acumulate.

Ca membru în comitetele de redacție ale revistelor Institutului (pînă în anul 1971), fiind într-o anumită perioadă și redactor principal al anuarului *Dacia* și al periodicului *Materiale și cercetări arheologice,* a acordat o deosebită atenție textelor, urmărind persevedent îmbunătățirea calității publicațiilor.

Contribuie în mare măsură la reapariția revistei *Dacia,* a cărei publicare încetase în anul 1945 și reorganizează din nou schimbul de publicații cu străinătatea, aducînd cît s-a putut la zi fondul documentar al bibliotecii noastre.

Conduce în special în zona extracarpatică a țării aproape an de an săpături arheologice, preocupîndu-se în primul rînd de problemele epocii neo-eneolitice, dar cercetînd cu egală atenție și obiective din epoca bronzului și din epoca fierului. Săpăturile din tell-ul Gumelnița (așezarea eponimă a culturii respective) începute în tinerețe (1925), le reia în 1960 pe baza vastei experiențe îndelung acumulată. În 1926 întreprinde primele săpături sistematice românești din aria culturii Cucuteni, atît în așezarea din faza Cucuteni B de la Drăgușeni (jud. Suceava) cît și în aceea din faza Cucuteni A de la Bonțești (jud. Vrancea). Între 1929—1935 face săpături la Atmageaua Tătărască, în sudul Dobrogei, într-un tell cu depuneri ale culturilor Boian și Gumelnița, în 1936 le începe pe acelea de la Traian (jud. Neamț) în renumita stațiune Cucuteni A-B, continuîndu-le în anii 1938—1940, pentru ca, începînd din 1951, să reia pe scară întinsă aceste săpături, împreună cu Hortensia Dumitrescu (regretata tovarășă de viață și de muncă arheologică), în-

încheiate în 1961 prin săparea aproape completă a așezării de pe Dealul Viei și prin cercetarea a mii de metri patrați în aceea de pe Dealul Fîntînilor. Săpăturile de la Dealul Fîntînilor, dealtfel cele mai ample executate deocamdată pe întreaga și vasta arie a culturii Cucuteni A-B (=Tripolie B II), i-au permis precizarea etapelor evolutive ale acestei faze precum și subdivizarea stilurilor picturale.

În anii 1942, 1955—1956 sapă exhaustiv necropola plană din epoca bronzului de la Cîrna (jud. Dolj), iar în 1943 întreprinde săpături în necropola tumulară din epoca fierului de la Basarabi (jud. Dolj). Săpăturile începute în 1943 în importanta așezare a culturii Vinča de pe malul Dunării de la Rast (jud. Dolj) sînt continuate în 1950.

Pentru înțelegerea în toată complexitatea lui a fenomenului istoric, reprezentat de viața, organizarea socială și evoluția triburilor eneolitice pe teritoriul țării noastre, în anii 1949—1950 sapă exhaustiv așezarea din faza Cucuteni A de pe Holmul Hăbășeștilor (jud. Iași), aceasta fiind prima stațiune eneolitică cercetată integral în România, reconstituind atît planul unui sat eneolitic prevăzut cu șanțuri de apărare, cît și toate celelalte aspecte ale vieții comunității umane de pe acele locuri. Acest excepțional efort a fost încununat cu unul dintre „Premiile de Stat“ date în 1951 pentru cele mai bune șantiere din anii precedenți ; în anul 1955 acordîndu-i-se din nou „Premiul de Stat“ pentru publicarea exemplară (în colaborare) a amplei monografii *Hăbășești.*

Între 1962—1968 conduce săpăturile de la Căscioarele (jud. Călărași), în fapt cele mai ample săpături întreprinse într-un tell al culturilor Boian și Gumelnița din România. Este degajat și aici în întregime stratul superior, obținîndu-se astfel planul unui unic sat gumelnițean. Din aceleași arhive tăcute căsciorene au fost scoase la iveală, în cursul a peste nouă luni de activitate de teren, între alte descoperiri remarcabile și excepționalul sanctuar cu pereți pictați și coloane de cult datînd de la începutul mileniului IV î.e.n. În 1962—1964, prin săpăturile de la Tîrpești (jud. Neamț), pune bazele unei cercetări de asemenea exhaustive a așezărilor neo-eneolitice succesive, în 1969 întreprinde săpături în stațiunea cucuteniană de la Topile (jud. Iași), iar între 1970—1972 conduce săpăturile de la Drăgușeni (jud. Botoșani), în așezarea aparținînd culturii Cucuteni A tîrzie, rezultatele confirmînd și ele originile locale ale fazei A-B a acestei culturi.

Îndrumînd ceas de ceas activitatea pe șantiere, observînd și urmărind cu deosebită atenție fiecare etapă de lucru și descoperire, în toată această vreme a fost o permanentă și activă prezență pe teren ca și în biroul Institutului. Adept al metodelor moderne de cercetare, spre deosebire de majoritatea colegilor lui de generație, a promovat și încurajat aceste metode, dînd uneori adevărate bătălii pentru crearea în Institut a unor laboratoare paleofaunistice, palinologice etc.

Bucurîndu-se de un prestigiu internațional deosebit a fost cooptat membru în Consiliul Permanent al Uniunii Internaționale de Preistorie și Protoistorie încă din 1932, fiind trecut în 1976 în Consiliul de Onoare

al acesteia; din anul 1961 a fost ales membru al Institutului Italian de Preistorie și Protoistorie, iar din 1980 este membru plin al Institutului Arheologic German. Ca invitat al Academiei Jugoslave de Științe din Zagreb (1967) și al Institutului Italian de Științe Pre- și Protoistorice (1969) a ținut conferințe la Academia din Zagreb și la Universitatea de la Zadar, la Firenze și Roma, solicitînu-i-se deasemenea colaborarea la numeroase periodice de prestigiu din diferite țări europene și din SUA.

Începînd din 1932 a participat în Europa, Asia Mică și SUA, la peste 30 congrese și simpozioane științifice internaționale atît cu rapoarte și comunicări cît și cu substanțiale intervenții, discuții, prezidînd și numeroase ședințe de lucru.

Problemele culturilor neo-eneolitice din România și ale relațiilor acestora cu culturile din sud-estul Europei și din Asia Anterioară și în special acelea ale culturilor Cucuteni, Gumelnița și Vinča au constituit dealungul a peste 55 de ani principalele probleme cărora și-a consacrat atenția. Este primul cercetător care a stabilit cele trei faze ale evoluției culturii Precucuteni, aducînd în același timp contribuții esențiale la studierea originii, evoluției și periodizării culturii Cucuteni. Consacrînd o serie de studii și cronologiei relative și absolute a culturilor Gumelnița și Cucuteni, totodată a demonstrat convingător că pînă în prezent nu există dovezi pentru prezența unui neolitic preceramic în spațiul carpato-danubian și nici la nord de Balcani. Nu a ezitat însă niciodată să renunțe la un vechi punct de vedere atunci cînd descoperiri noi sau argumente convingătoare dovedeau justețea unei alte opinii. O excelentă monografie care i-a fost recent publicată la Oxford a pus și rezolvat multiple probleme ale culturii Vinca din sudul Olteniei, aducînd la cunoștința specialiștilor excepționalele materiale descoperite la Rast (jud. Dolj).

Preocupîndu-se și de cercetarea altor epoci, într-o remarcabilă monografie exhaustivă a publicat rezultatele obținute prin săpăturile în necropola culturii Gîrla Mare-Cîrna, tratînd amplu problemele ridicate de această cultură, iar prin publicarea studiului asupra săpăturilor din necropola tumulară de la Basarabi, și prin alte articole în aceeași problemă, a dovedit prezența unei enclave illirice în sud-vestul Olteniei.

Atras încă din tinerețe de arta preistorică din România, rămine fidel acestei pasiuni publicînd o serie de volume remarcabile în legătură cu această problemă pe care o face cunoscută și publicului din străinătate. Volumul *L'arte preistorica in Romania fino all'inizio dell'età del ferro,* apărut la Firenze la vestita editură Sansoni reprezintă prima amplă sinteză asupra splendorilor acestei arte, cu realizări uneori unice în Europe.

Lărgit și completat pînă la începutul perioadei Latène, studiind în egală măsură fenomenul cultural-artistic și relațiile artei preistorice cu conceptele magico-religioase ale populațiilor carpato-danubiene dealungul a cinci milenii, volumul a văzut lumina tiparului și într-o ediție românească *Arta preistorică în România,* fiind încununat în 1976 cu

premiul „Vasile Pârvan" al Academiei R. S. România. Nu a rezistat nici fascinației exercitate de arta culturii Cucuteni, dedicîndu-i și acesteia o inegalabilă carte.

Făcîndu-și o datorie de onoare din a aduce la cunoștința specialiștilor din străinătate rezultatele cercetărilor românești, a publicat (în colaborare) în prestigioasa colecție Cambridge Ancient History o preistorie a României de la începuturi pînă la 1000 î.e.n.

Muncind de 59 de ani (în ciuda tuturor vicisitudinilor) cu pasiune și dăruire pe tărîmul arheologiei românești pe care o slujește cu credință, reușind să o ridice la cel mai înalt nivel de recunoaștere internațională, profesorul nostru ne va da în continuare, sîntem convinși, lucrări de valoarea acelora cu care ne-a obișnuit.

Îi urăm un călduros
La mulți ani !

*
* *

Lista lucrărilor profesorului Vladimir Dumitrescu, apărute pînă în anul 1976 se află în articolul omagial din Dacia, 21, 1977, p. 352-355. Menționăm mai jos în continuare pe acelea publicate de la acea dată.

127. *La Méditerranée orientale et le Danube inferieur pendant la préhistoire* Coraport, Congrès Intern, études sud-est européennes, Bucarest, 1974, p. 49-63.

128. *Une enclave illyrienne au sud-ouest de la Roumanie, datant du premier âge du fer,* Illyria, 4, Tirana, 1976, p. 223-228.

129. *Fragment de vase zoomorphe à statuette humaine sur la tête, découvert à Căscioarele,* Godišniak, 13, Sarajevo, 1976, p. 97-104.

130. *Despre un fragment de vas zoomorf de tip mai puțin comun de la Căscioarele,* SCIVA, 28, 1977, 4, p. 577-583.

131. *Corta exposición sobre el origen y evolucion del Neolitico rumano,* Trabajos de Prehistoria, 35, Madrid, 1978, p. 151-172.

132. *Arta culturii Cucuteni,* București, 1979, ed. Meridiane, 114, pag., 189 fig. și planșe.

133. *The Neolithic Settlement at Rast,* BAR, 72, Oxford, 1980. 133 pag. și 91 planșe.

134 a. *Cîteva observații în legătură cu prima migrație a triburilor nord-pontice la apus de Prut,* Pontica, 13, 1980, p. 23-31.

13b. *Quelques remarques à propos de la „première vague" des tribus des steppes nord-pontiques à l'ouest du Prut,* Revue Roumaine d'histoire, 20, 1981, 4, p. 589-597.

135. *În legătură cu două fragmente de tip Šarka (?) descoperite la Rast,* SCIVA, 32, 1981, 2, p. 233-240.

136. *Însemnări în legătură cu unele sincronisme*, MemAntiq, 6-8, (1974—1976), p. 23-36.

137. *The Prehistory of Romania from the carliest times to 1000 B.C.*, (în colaborare cu Al. Bolomey și Fl. Mogoșanu), Cambridge Ancient History, 1982, p. 1-74 + 10 fig. și 4 hărți.

138. *Însemnări privind unele afirmații în legătură cu anumite descoperiri de la Căscioarele*, SCIVA, 33, 1982, 1, p. 63-69.

139. *Prehistoric Art of Romania* (ediție rezumativă în cinci variante, în limbile: engleză, franceză, germană, spaniolă, rusă — sub tipar —).

140. *Esquisse d'une préhistoire de la Roumanie jusqu'à la fin de l'âge du bronze* (în colaborare cu Al. Bolomey și Fl. Moroșanu), Ed științifică și enciclopedică, București, 1983.

La acestea se adaugă zeci de recenzii, sute de note bibliografice, articole de popularizare, conferințe la radio, televiziune, Universitatea populară etc.